

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології

Стадник Людмила Валеріївна

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

спеціальність 053 Психологія

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Психологія»

Науковий керівник: кандидат
психологічних наук, доцент кафедри
психології Якимчук Б.А.

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНСТРУЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	6
1.1. Уточнення основних понять, пов'язаних з проблемою дослідження.....	6
1.2. Теоретико-методологічні засади тренінгових технологій та вимоги до їх змісту.....	14
1.3. Узагальнення та систематизація найбільш поширених психологічних тренінгів.....	22
1.4. Використання психологічних тренінгів у професійній діяльності психолога та основні вимоги до тренера.....	28
РОЗДІЛ 2. ОВОЛОДІННЯ ПСИХОЛОГІЧНИМИ ТРЕНІНГОВИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ.....	39
2.1. Дослідження підготовленості студентів до використання тренінгових технологій.....	39
2.2. Результати емпіричних досліджень особливостей підготовленості студентів-психологів до використання тренінгових технологій.....	49
2.3. Зміст та характеристика розробленої системи підготовки студентів- психологів до використання тренінгових технологій.....	71
2.4. Методичні рекомендації щодо використання розробленої системи.....	76
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку практичної психології спостерігається постійне зростання попиту на проведення психологічних тренінгів. Ці технології мають надзвичайно широкий спектр застосування в різних сферах діяльності (психології, педагогіці, медицині, політиці, бізнесі тощо) з метою профілактики, корекції, навчання, розвитку особистості. Саме тому тренінги викликають гостру зацікавленість у спеціалістів (В.П. Большаков, Т. Кандиба, К. Мілютіна, Ю.В. Пахомов, Л.О. Петровська, О.С. Прутченков, О.В. Сидоренко, К. Рудестам, К.В. Фопель, Н.В. Цзен та ін.). Проте, поряд із позитивними оцінками, у літературі зустрічаються дані про існування проблемних питань, пов'язаних із теоретико-методологічними засадами та методичними умовами їх проведення (В.П. Захаров, Г.Л. Ісуріна, С.І. Макшанов, Н.Ю. Хрящева та ін.).

У працях Ю.Н. Смелянова, Л.О. Петровської, К. Рудестама й інших йдеться про те, що в галузі психологічного тренінгу практика має тенденцію випереджати теорію.

Неоднозначні теоретичні підходи щодо змісту психологічних тренінгових технологій, упереджена практична переоцінка ефективності їх застосування з боку практиків ускладнює процес підготовки фахівців до їх використання.

Саме зазначені моменти та недостатність розробки цієї проблеми в сучасній психології зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження “Тренінгові технології в системі фахової підготовки майбутніх психологів”.

Мета кваліфікаційного дослідження полягає в розкритті психологічного змісту тренінгових технологій та визначенні оптимальних умов підготовки майбутніх психологів до їх використання.

Завдання дослідження:

1. Уточнити сутність та визначити специфічні особливості змісту психологічних тренінгових технологій.
2. Виділити теоретико-методологічні засади побудови і методичні вимоги до використання психологічних тренінгових технологій.
3. Розкрити місце психологічного тренінгу в професійній діяльності психолога та основні вимоги до нього як тренера.
4. Дослідити рівень підготовленості студентів-психологів до використання тренінгових технологій на різних етапах їх навчально-професійної діяльності.

Об'єкт дослідження: психологічні тренінгові технології.

Предмет дослідження: зміст, систематизація і розробка психологічних тренінгових технологій, а також особливості підготовки студентів-психологів до їх використання.

Гіпотеза дослідження. У своєму дослідженні ми виходили з припущення про те, що використання психологічних тренінгових технологій спирається на певні теоретико-методологічні засади, яких може бути кілька. При цьому, залежно від специфіки тренінгу, з-поміж них виокремлюють системоутворювальні, опора на які дозволяє оптимізувати процес побудови та реалізації тренінгу.

Підготовка студентів-психологів до використання тренінгових технологій детермінується як спеціальними організаційно-методичними умовами так і певними особливостями їх особистості. Систематизувавши перші та визначивши останні, ми зможемо побудувати таку систему, яка дозволить суттєво підвищити рівень фахової підготовленості студентів-психологів до використання тренінгових технологій.

Методи дослідження. Теоретичні: аналіз наукової літератури; емпіричні: спостереження, анкетування, тестування, метод експертних оцінок, формувальний експеримент.

Дослідження було проведено на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини та охоплювало 200 осіб.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні поняття психологічного тренінгу.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження, пов'язані з уточненням деяких засад щодо психологічних тренінгових технологій, можуть бути використані у навчальних закладах під час підготовки психологів.

Апробація результатів дослідження здійснена на Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Інноваційні освітні технології в Україні: теорія та практика», яка відбулась 26 лютого 2021 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на сайті Системи неперервної освіти вчителів початкової школи.

Структура і зміст роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел загальною кількістю 103 та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 117 сторінок. Основний зміст кваліфікаційної роботи складає 83 сторінки. Робота містить 2 рисунки і 6 таблиць.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі представлено теоретичне узагальнення проблеми розкриття сутності й особливостей психологічних тренінгових технологій та виявлення шляхів вдосконалення підготовки майбутніх психологів до їх використання, а саме:

1. Уточнено понятійну сутність та розкриті особливості змісту психологічного тренінгу на рівні розуміння його як навчальної психотехнології, зорієнтованої на бажану зміну тих чи інших якостей, властивостей та станів особистості. Характерними ознаками психологічних тренінгових технологій виступають: наявність певного теоретико-методологічного підґрунтя, технологізованість процесу, повторюваність

вправ, орієнтованих на бажані зміни психологічних особливостей, навчальна спрямованість та емоційно-прагматичний аспект дій.

2. Узагальнено теоретико-методологічні засади та методичні вимоги до використання психологічних тренінгових технологій, які базуються на глибинній, гуманістичній, гештальт-психології, рефлексорній, діяльнісній теорії та нейро-лінгвістичному програмуванні. Під час побудови та використання психологічного тренінгу важливим виступає урахування вимог до його структури, плану і програми, основних складників тренінгових занять, реалізації конкретних тренінгових вправ, оцінки змістових результатів тренінгу, ведучих тренінгу, комплектування груп учасників, умов проведення.

3. Доведено, що психологічний тренінг в системі професійної діяльності психолога має багатофункціональну спрямованість, як спеціальну так і опосередковану: корекційну, розвивальну, профілактичну, навчальну, регулювальну та інші. При цьому, важливими для опанування та використання психологічних тренінгових технологій виступають такі риси особистості фахівця, як його комунікативність, здатність до рефлексії власного стану та почуттів, емпатійність, емоційна стійкість, креативність, самоконтроль, саморегуляція та ініціативність та ін.

4. Емпіричне дослідження засвідчило, що, незалежно від курсу навчання рівень підготовленості студентів-психологів до використання психологічних тренінгових технологій залишається недостатнім. Процес підготовки ускладнюється внаслідок неоднозначності позицій фахівців щодо змісту та цільового використання психологічних тренінгів, розрізненого та фрагментарного висвітлення в навчально-методичній літературі, навчальних планах і програмах з підготовки психологів умов щодо системного опанування та використання зазначених технологій. В той же час, наявність в системі фахової підготовки студентів-психологів значної кількості дисциплін вказує на невикористаний потенціал у їхній фаховій підготовці щодо вміння

орієнтуватися в ознаках, за якими можна аналізувати та оцінювати тренінги, розробляти і готуватися до їх проведення.

5. Розроблено систему підготовки майбутніх психологів до використання психологічних тренінгових технологій, яка дозволяє оптимізувати цей процес за рахунок: по-перше, інтеграції знань з різних спеціальних дисциплін; по-друге, системного і цілеспрямованого опанування теоретичними знаннями та практичними навичками; по-третє, урахування індивідуальних особливостей особистості майбутнього тренера та їх корекції.

6. Результати формувального експерименту з апробації розробленої системи засвідчили, що її застосування дозволяє підвищити рівень підготовленості студентів-психологів до використання психологічних тренінгових технологій за всіма виділеними її показниками. На зазначені зміни найбільший вплив мали знання щодо теоретичної підготовленості тренера, вправи, пов'язані із самостійним проведенням психологічних тренінгових технологій.

7. За даними формувального експерименту виділено п'ять стилів тренерської діяльності (дипломатично-дистанційний, консервативно-прагматичний, емпатійно-чутливий, інтелектуально-креативний, імпровізаційно-ситуативний), які важливо враховувати під час підготовки студентів-психологів.

Проведене нами дослідження не охоплює всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в поглибленні досліджень, пов'язаних із визначенням теоретико-методологічних основ тренінгових технологій, враховуючи їх специфіку і спрямованість використання, а також у вдосконаленні запропонованої системи з метою адаптації її для перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців-психологів.